

Inovovať vo firmách pomáhajú univerzity: ako využiť ich výskumný potenciál?

Abstrakt:

Článok poukazuje na význam spolupráce medzi podnikateľským sektorom a verejnými či štátnymi vedeckovýskumnými inštitúciami (VVI), ako sú univerzity a Slovenská akadémia vied. Tieto inštitúcie disponujú odborníkmi, unikátnym výskumným vybavením a potenciálom pre inovácie, ktoré môžu firmy využiť prostredníctvom rôznych foriem spolupráce – zákazkového alebo spoločného výskumu. Dôležitú rolu zohrávajú centrá transferu technológií (CTT), ktoré sprostredkujú kontakty, chránia a komercializujú výsledky výskumu ako duševné vlastníctvo. Firmy môžu vyhľadávať vhodné výskumné pracoviská cez CTT pôsobiace pri jednotlivých VVI alebo cez CTT pri CVTI SR, ktoré pripravuje aj nástroj na centralizované vyhľadávanie partnerov. Transfer technológií umožňuje prechod výsledkov výskumu z akademického prostredia do praxe, čím vzniká funkčné prepojenie vedy a podnikania.

Abstract:

The article highlights the importance of collaboration between the business sector and public or state research institutions (RIs), such as universities and the Slovak Academy of Sciences. These institutions possess experts, unique research infrastructure, and innovation potential that companies can leverage through various forms of cooperation—such as contract or collaborative research. Technology Transfer Offices (TTOs) play a key role by facilitating connections, protecting, and commercializing research outcomes as intellectual property. Companies can search for suitable research partners through TTOs operating within individual RIs. Technology transfer enables the transition of research results from academia to practice, creating a functional link between science and business.

Hlavnou úlohou vysokých škôl je poskytovať vysokoškolské vzdelávanie a tvorivé vedecké bádanie, no majú čo ponúknuť aj firmám. Štátne a verejné vysoké školy, spolu so Slovenskou akadémiou vied a rezortnými výskumnými ústavmi, tvoria sieť verejných a štátnych vedeckovýskumných inštitúcií (VVI). V rámci nej vedecí zamestnanci dosahujú nové výsledky výskumu, ktoré majú často potenciál na uplatnenie v praxi, a to v rôznych inováciách. Vo VVI pôsobia zamestnanci, ktorí majú bohaté skúsenosti a odborné znalosti z oblasti vedy a výskumu. Verejné a štátne vedeckovýskumné inštitúcie súčasne disponujú unikátnym materiálovo-technologickým vybavením. Vďaka tomu sú prostredím, kde vznikajú rôzne inovácie a sú zdrojom výskumného zázemia, ktorý môžu pre svoje podnikanie využiť aj zástupcovia firiem.

Ako získať informácie o vedeckovýskumných inštitúciách

Súčasťou VVI sú špecializované pracoviská – centrá transferu technológií (CTT), ktoré sú zodpovedné za ochranu a komerčné zhodnocovanie výsledkov výskumu ako duševného vlastníctva VVI. Vďaka tomu majú odborní pracovníci CTT dobrý prehľad o tom, aké výskumné projekty sa v inštitúciách realizujú a sú vhodným partnerom pre zástupcov firiem, ktorí sa zaujímajú o spoluprácu s univerzitami a hľadajú partnerov pre vývoj a inovácie svojho produktového portfólia.

Vedeckovýskumné inštitúcie a ich jednotlivé pracoviská prezentujú svoju výskumnú činnosť a výskumný potenciál najmä prostredníctvom svojich internetových stránok. Vďaka nim môžu získať zástupcovia podnikateľského sektora všeobecný prehľad o tom, akú výskumnú činnosť jednotlivé pracoviská realizujú. Ak na základe dostupných informácií podnikateľ vyhodnotí, že sa výskumná činnosť VVI stretáva s jeho potrebami, môže kontaktovať centrum transferu technológií pôsobiace na danej VVI za účelom sprostredkovania výskumnej spolupráce s vytipovaným pracoviskom alebo sa obrátiť priamo na vedúceho pracovníka tohto pracoviska.

Pokiaľ zástupcovia podnikateľského sektora nenašli potrebné informácie na stránkach VVI alebo sa im nepodarilo nájsť vhodného partnera na výskum, môžu kontaktovať Centrum transferu technológií pri Centre vedecko-technických informácií SR. Je to pracovisko s celonárodnou, ktoré spolupracuje s jednotlivými inštitúciami a na základe svojich poznatkov a dlhodobých vzťahov môže pomôcť

Druhy spolupráce firiem s vedeckovýskumnými inštitúciami

Spolupráca firiem a vedeckovýskumných inštitúcií môže prebiehať v rôznych formách a na základe rôznych typov zmlúv. Vybrať tú najvhodnejšiu pomôže firmám v rámci konzultácií odborný pracovník CTT z VVI alebo odborný pracovník z CTT CVTI SR.

Jednou z vhodných foriem môže byť zákazkový výskum, teda výskum realizovaný vedeckovýskumnou inštitúciou na základe požiadaviek firmy, ktorá tento výskum spravidla financuje (výška nákladov závisí od toho, čomu je výskum venovaný, do akej hĺbky sa realizuje). Pri zákazkovom výskume sa predpokladá dosiahnutie výstupov vo forme nových technických riešení, pracovných postupov, prototypov a podobne. Tieto výstupy, vrátane práv k duševnému vlastníctvu, odovzdá VVI podnikateľskému subjektu, ako objednávateľovi výskumu, za vopred dohodnutých podmienok.

V rámci spoločného výskumu dochádza k uskutočňovaniu výskumných činností tak na strane firmy, ako aj na strane partnera – vedeckovýskumnej inštitúcie. Všetky subjekty zúčastňujúce sa spoločného výskumu majú zvyčajne právo využívať vytvorené duševné vlastníctvo, avšak existuje celá škála možností, ako konkrétne sa bude takýto výkon majetkových práv k duševnému vlastníctvu realizovať. Zákazkový a spoločný výskum sa realizujú na základe zmluvného vzťahu medzi vedeckovýskumnou inštitúciou a firmou.

Ako postupovať, ak firma chce spolupracovať s vedeckovýskumnou inštitúciou?

Ak firma v rámci svojej podnikateľskej činnosti zistí, že potrebuje nejaký produkt, činnosť alebo postup inovovať či od nuly vyvinúť, môže sa rozhodnúť pre spoluprácu s verejnou alebo štátnou VVI, teda vysokou školou, univerzitou alebo SAV. V prvom kroku musí identifikovať svoju inovačnú potrebu a následne môže osloviť Centrum transferu technológií pri CVTI SR, ktoré disponuje komplexnými informáciami o výskumnom potenciáli VVI a vďaka dlhodobým vzťahom s lokálnymi centrami transferu technológií na jednotlivých VVI, vie pomôcť s identifikáciou správnych vedeckovýskumných pracovísk na spoluprácu.

Okrem sprostredkovania informácií o samotných možnostiach výskumu je CTT CVTI SR obom stranám nápomocné pri jednotlivých krokoch v priebehu rokovaní o spolupráci. Ide najmä o správne

zadefinovanie predmetu spolupráce, jej špecifikáciu, miesto a čas realizácie, priebeh, finančné podmienky spolupráce a napokon vysporiadanie vlastníckych práv k vzniknutým výsledkom výskumu v podobe duševného vlastníctva. Následne môže byť zo strany CTT CVTI SR poskytnutá podpora dohodnutej výskumnej spolupráce, a to formou jej zmluvnej úpravy, prípadne môžu byť odborní konzultanti z radov CTT CVTI SR prítomní na rokovaníach o spolupráci a poskytnúť koordinačnú podporu zmluvným stranám.

Spolupráca s podnikateľskými subjektami nie je pre štátne a verejné VVI žiadnou novinkou. Slovenské VVI uzatvárajú každoročne stovky rôznych zmlúv o výskumnej spolupráci s podnikateľskými subjektami. Príkladom sú údaje, ktoré vo svojej výročnej správe zverejnila Slovenská technická univerzita v Bratislave. Za rok 2022 sa na STU riešilo 384 projektov zmluvného výskumu pre priemyselnú prax a univerzita tým získala príjem vo výške 2 607 052 eur.

Komercializácia výsledkov výskumu

Jednou zo základných úloh VVI je realizácia výskumu. Na vedeckovýskumné aktivity získavajú VVI zdroje formou inštitucionálnej podpory, z domácich a zahraničných grantových schém, zo štrukturálnych a investičných fondov a podobne. Dosiahnuté výsledky výskumu môžu VVI chrániť ako svoje duševné vlastníctvo patentami, úžitkovými vzormi, dizajnami, prípadne inými vhodnými nástrojmi a postupmi.

Takto ochránené duševné vlastníctvo je určené na komercializáciu. VVI ho ponúkajú podnikateľským subjektom, ktoré ho môžu od VVI napríklad odkúpiť, kedy ide o prevod majetkových práv na podnikateľský subjekt alebo získať práva na jeho využívanie prostredníctvom rôznych typov licenčných zmlúv.

Ak pristúpi VVI k ochrane svojho duševného vlastníctva a k jeho následnej komercializácii, hovoríme o transfere technológií. Ten je odborne charakterizovaný ako prenos technológií z akademického prostredia do komerčnej sféry.

Podpora vytvárania funkčného prostredia pre realizáciu transferu technológií na Slovensku je hlavnou úlohou Centra transferu technológií pri CVTI SR. Preto sa usiluje poskytovať podporné služby v celom procese transferu technológií, teda ochrany a komercializácie duševného vlastníctva pre vedeckovýskumné inštitúcie, ako aj záujemcov o spoluprácu s VVI z podnikateľského sektora.